

PREDGOVOR

Iz meni nepoznatih razloga, nisam bio u stanju da čitam dnevnike koje sam pisao tokom snimanja *Fickaralda*. Danas, 24 godine kasnije, moj otpor je odjednom nestao, iako sada imam poteškoće da dešifrujem sopstveni rukopis, koji je u vreme pisanja dnevnika bio mikroskopski sitan.

Ovi tekstovi nisu opisi snimanja – nema toga mnogo. Dnevnicu su samo u najširem smislu te reči. Oni su pre nešto drugo, neka vrsta unutrašnjih predela, rođenih iz delirijuma džungle. Ali ni u to nisam potpuno siguran.

V. H.

Januar 2004.

PROLOG

Poput besa poremećenog psa, čija vilica ne pušta nogu mrtve srne, već je rastrže i razvlači te lovac odustaje od toga da ga smiri, tako je i mene spopala jedna vizija. Bila je to slika ogromnog parobroda koji se pod sopstvenom parom uspinjao strmom padinom, dok je prirodom, podjednako rušilački nastrojenom i prema slabima i prema jakima, odjekivao Karuzov glas, od kojeg su zanemeli sav bol i svaki jecaj životinja iz prašume, a pev ptica se ugasio. Ne, to zapravo nije bio pev: bio je to urlik, jer ptice u ovim predelima, nedovršenim i od Boga u besu ostavljenim, ne pevaju, već urliču od bola, dok se zbunjeno drveće, poput titana u borbi, prepliće grčevito, od horizonta do horizonta, u pari stvaranja koje ovde nije dovršeno. Iscrpljeno drveće pritisnuto maglom okruženo je nestvarnom bedom, a ja stojim tu, potpuno užasnut, kao bačen u stih pesme meni nepoznatog jezika.

San Francisco, 16. 6. 1979.

U Kopolinoj kući na Brodveju. Napolju vetar huji i šiba lovorovo žbunje. Jedrenjaci u zalivu stoje potpuno iskošeni; talasi oštarih obrisa neumorno zapljuskuju obalu. Svetlo svetionika s Alkatraza vidi se oдавде, usred bela dana. Nijedan od mojih prijatelja *nije* ovde. Teško je raditi ovaj posao, teško je usuditi se i poneti na sebe taj veliki teret snova. Jedino knjige pružaju utehu.

Mala kula na ćošku kuće, tupavo predviđena za meditaciju, ispunjena je tako bleštavom svetlošću da nikad ne uspevam da se zadržim tamo duže od jednog minuta, nakon čega bivam primoran da je napustim. Stočić sam naslonio na jedini komad zida, ostatak čine prozori puni delirične svetlosti; na zidu sam lenjirom i oštrom olovkom nacrtao matematički precizan krst od dve tanke linije. Jedino što vidim jeste tačka u kojoj se linije presecaju. Rad na scenariju protiče u besu i užurbanosti. Nešto više od nedelju dana buljim u ovu tačku.

Vazduh je prohladan, gotovo hladan. Vetar tako jako šiba prozorska okna da gubim tačku iz vida i okrećem se pravo ka svetlu koje je tako oštro jasno da oči počinju da me bole. Na Golden gejtу vidim majušne tačkice automobila kako se kreću.

Čak ni pošta na dnu brda ne pruža utehu. Sustiže me šuštavo lišće dok se penjem strmom uzbrdicom. Proleće se bliži kraju, ali lišće je žute i tamnocrvene boje. Vetar ih je nosio duž čitavog stenovitog uspona, a kada sam se popeo na vrh, praznina ništavila ih je progutala. Uprkos svim mojim pokušajima da se odbranim od toga, opet se u mene ušunjao osećaj da se nalazim u strofi pesme nepoznatog jezika, nakon čega sam se tako jako prodrmao da sam morao krišom da se osvrnem oko sebe kako bih se uverio da me niko nije video. Brdo se preobrazilo u tajanstveni betonski spomenik, što je preplašilo i sâmo brdo.

San Francisko, 17. 6. 1979.

Kopolin otac mi je s magnetofonske trake pustio snimak svoje opere. Tokom slušanja, njegovo lice poprimilo je nekarakteristično ozbiljan, tvrd i inteligentan izraz.

San Francisko, 18. 6. 1979.

Teleks od Valtera Zaksera iz Ikitosa. Izgleda da je sve u redu, osim što postoji šansa da se u svakom momentu sve raspadne. Mi smo poput radnika koji s ozbiljnim i pouzdanim izrazom lica prave most preko ponora, ne koristeći pritom nikakve stubove. Imao sam jedan usputni i duži razgovor s Kopolinim čovekom iz produkcije, koji je između hamburgera i milkšejka pokušavao da me ubedi da on treba da preuzme sudbinu projekta u svoje ruke. Zahvalio sam mu se na ponudi. Pitao me je da li to znači: da, hvala, ili ne, hvala. Rekao sam: ne, hvala. Nakon operacije bruha, Kopola nije sasvim svoj. Kod njega se na čudan način mešaju osetljivost, zaštitnička nastrojenost, profesionalnost i sentimentalnost. Zaposleni u kancelariji na sedmom spratu grozničavo su pokušavali da mu nameste bolnički krevet – jedan u studiju, a drugi u nekoj drugoj prostoriji. Kopoli se nisu dopali jastuci, ceo dan je kukao i žalio se na te u žurbi nabavljene jastuke; nijedan mu se nije svideo.

Los Angeles, 19 – 20. 6. 1979.

Izvršne kancelarije Tventi senčuri Foksa¹. Izgleda da uopšte nije došlo do značajnih kontakata između Gomona², Francuza i Foksa. Osim toga, ovde je svima samorazumljivo i neupitno to da će model broda od plastike preko brda biti prenet u nekom studiju, verovatno čak u botaničkoj bašti, nedaleko odavde, recimo u San Dijegu, jer tamo ima staklenih bašti s dobrim tropskim uslovima. Šta su onda loši tropski uslovi, pitao sam, i rekao da to mora biti pravi parobrod na pravoj planini, ali ne zarad realizma, već zbog stilizacije grandioznog operskog događaja. Od tog trenutke, sva ljubaznost koju smo razmenjivali imala je na sebi tanak sloj ledenog mraza.

Uveče sam otišao u bioskop, u kojem je Les Blenk kuvao za publiku koja je gledala njegove filmove. Te projekcije nazivao je *smellaround*. Prvi put sam video tetovaže na njegovim nadlakticama, dve maske na konopcima: smrt koja se smeje i smrt koja plače. Poslednji film nisam mogao da odgledam do kraja jer je moj avion kretao u ponoć. Nevoljan rasplet događaja, koji su pratila presedanja u Feniksu, Tusonu, San Antoniju, Hjustonu i Majamiju. Stjuardese, koje su čitave noći morale da istrpe nepodnošljivog putnika prve klase, nazvale su let *milk-run*.

Karakas, 21. 6. 1979.

Nije bilo nikog ko bi došao po mene. Pasoš mi je odmah konfiskovan zato što nisam imao vizu. Navodno ću ga dobiti kada budem napuštao zemlju. Tu je bilo i nekoliko muškaraca koji su izgledali kao Nemci i kao da očekuju nekog, ali nisam se usudio da im priđem.

Karakas, 22. 6. 1979.

Karakas, hotel Avila. Dugo sam spavao, po ustajanju bio sam prilično zbunjen. Mora da sam sanjao užasne snove, ali ne mogu da se setim šta sam sanjao. Nema tekuće vode; toliko dugo već

želim da se istuširam. Janudov novac nosim uvek sa sobom; imam osećaj da se u ovom hotelu krađe.

Prepodnevni susret s filmađijama bio je dosta živahan. Gledao sam loš igrani film i spustio svoja očekivanja na najniži nivo. Karakas je uhvaćen u ludilu razvitka i širenja. Podmukli, mali komarci grizu me po stopalima. Jutros je padala obilna kiša, planine obrasle bujnim zelenilom bile su prekrivene maglovitim oblacima. To mi je prijalo. Taksistima se ovde ne može verovati. Ništa nisam jeo danas. Trenutno puštaju *Znake života*³, a čuvari na ulazu se dosađuju. Iz šume je dopiralo melanholično pištanje. Pomislio sam da su to noćne ptice, ali rekli su mi da to nisu ptice, već žabe na drveću.

Jedan mladić iz Karakasa želi da napravi film o Rafaelu Avili, ludom pesniku poznatijem kao Titan. Pričao mi je o njemu i dao mi jednu njegovu pesmu. Titan je živio u selu kod Marakaiba, pevao je po kafanama i na kraju poludeo. Na groblju se nalazi njegova gipsana bista s velikim brkovima, iskeženim licem i razbarušenom kosom. Neko je išarao bradu i kosu. Na nadgrobnom spomeniku stoje sledeće reči:

*Las vanidades del mundo
Las grandezas del imperio
Sie encierran en lo profundo
Silencio del cementerio*⁴

Karakas, 24. 6. 1979.

Pet sati na aerodromu s putnicima koji su počeli da histerišu jer je let za Limu otkazan bez ikakvog objašnjenja. Sledeći let je za četiri sata. To mi je dozvolilo da se raspitam za svoj pasoš. Nigde ga nije bilo, i samo zahvaljujući nizu slučajnosti uspeo sam opet da ga pronađem. Potpuna mi je misterija kako sam uspeo da uđem u prepun Aeroperu avion. Pored mene u avionu sedela je veoma lepa Peruanka, koja je očigledno bila član bogate peruanske oligarhije. Prvo mi je rekla da je veoma toplo, a ubrzo

nakon toga i da je veome hladno. Kad smo u Bogoti prelazili u drugi avion, hodajući za mnom rekla mi je da je veoma toplo, a u avionu je rekla da je u Limi u ovo doba godine veoma hladno, i da bi trebalo da imam topliju jaknu. Nije mi to rekla u duhu solidarnosti, dok smo se zajedno nalazili u zagušljivom, prljavom i prepunom avionu, već kao da prekoreva svog baštovana ili kućnu posluhu.

Lima, 25. 6. 1979.

Uspavana zemlja, iznad koje se zaledio božji bes. Prvo nisu hteli da mi daju članak iz Špigla jer je besraman, dok posle nisu hteli da mi kažu šta tamo piše. Onda smo otišli na stadion. Ceo istočni deo stadiona, gde je bio naš gol, izdignut je deset metara zahvaljujući hidrauličnom sistemu. Kako bi se zagrejao, golman je rasprostrao nekoliko gumenih dušeka, i mogao je tu i tamo da se baci. Kada je igra trebalo da počne, gol je je zaista bio spušten na nivo ostatka terena, ali mreža gola bila je tako duboko zašivena da je gol izgledao kao tunel. Protivnici, koji su očigledno bili španski nacionalni tim, imali su dresove sličnih boja. Stopili su se s našim igračima tako da se sve pretvorilo zbunjujuću igru boja. Nakon prvog pogrešnog dodavanja, koje sam napravio želeći da dodam svom saigraču, otrčao sam do linijskog sudije i zamolio ga za prekid igre; nakon toga otišao sam i do glavnog sudije, jer je kod našeg gola već vladala velika konfuzija i niko nije znao ko je ko, a ni Španci nisu više bili preterano srećni. Glavni sudija je, međutim, rekao da ništa ne može da učini, dok sam se ja drao na njega i rekao mu da nam je potrebno samo trideset sekundi da se preobučemo u bele majice. Ali tip je samo tupavo ćutao, kao da je bio u dosluhu s našim protivnicima. Znao sam da ćemo utakmicu dobiti jedino ako sve budem uradio sam, jer onda ne bih morao da se brinem da ću dodati pogrešan pas. Dakle, krenuti sam i predriblati sve, čak i svoje saigrače, koje ćemo najverovatnije pomešati s protivnikom. Ali to i dalje nije bio kraj mojih muka.

Lima, nova kuća Hozea Kehlina. Lotosova bašta, vinogradi, bašta kaktusa. Njegova mama je komadom stakla skinula uljanu boju sa stare stolice za ljuljanje. Valter, Andreas, Janud. Fotografije. Više nema Patagonije, a otnedavno ni pasa, nijednog.

Lima, 26. 6. 1979.

Mario Vargas Ljosa bi voleo da na neki način bude uključen, ali zauzet je do kraja septembra. Do tada će se verovatno sve raspasti. Zlato je sunčev znoj, a srebro – srebro su mesečeve suze. Od sada pa nadalje, samo krhotine. Ul i Gustavo na aerodromu, ali kao na crno-belof fotografiji. Čitava noć protekla je u svađama. Kako raditi na taj način?

Lima, 28. 6. 1979.

Ujutru je atmosfera bila teskobna. Prekinuti sve? Nakon toliko meseci rada? Blagi grip s nosom koji neprestano curi. Fickaraldov brod u prašumi kod Puerto Maldonada. Osmatračnica kod Tres Krusesa. Podmazivanje propelera. Učitelji u štrajku zatvorili su se u crkvu i već deset dana odzvanjaju zvona crkve. Na pijaci sam probao deo prženog majmuna, koji je izgledao kao golo dete.

Ikitos, 29. 6. 1979.

Upucajte slona i on će, pre nego što bude pao, još deset dana biti na nogama. Kada sam se, nakon dvominutnog isključenja, s klupe vratio na led, u glavu me je iz velike blizine pogodio brzi pak. Pred očima mi se pojavilo pulsirajuće bleskanje i postao sam lagan. U brodu sam i idem prema Belenu; poslužili su nam isprženog aligatora. Žene uklanjaju vaši s dečjih tela, deca s pojasa oko glave nose preteške terete, brodovi prolaze pored nas, sve se kreće usporenim pokretima. Ogromna gomila praznih kornjačinih oklopa, kokoške vezanih nogu kreću se prečnikom zamišljenog kruga. Noću tinjaju ložišta Belena. Ogromne ribe